Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1578/2008, ECLI:CZ:NS:2010:29.CDO.1578.2008.1

Číslo: 16/2011

Právní věta:

Ustanovení § 37 zákona č. 97/1963 Sb. váže pravomoc českých soudů v majetkových sporech na to, že je dána jejich příslušnost. Nestanoví však již, jak to činí ustanovení § 11 odst. 1 o. s. ř. (pro příslušnost soudu), že pro závěr o nedostatku pravomoci jsou až do skončení řízení rozhodné okolnosti, které tu jsou v době jeho zahájení. Nebyla-li v době podání návrhu na zahájení řízení dána pravomoc českých soudů k projednání a rozhodnutí věci, ale v době, kdy soud o tomto návrhu rozhodoval, již tato pravomoc dána byla, není důvod zastavit řízení pro nedostatek pravomoci (§ 104 odst. 1 o. s. ř.) podle stavu ke dni zahájení řízení.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 29.04.2010

Spisová značka: 29 Cdo 1578/2008

Číslo rozhodnutí: 16

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Pravomoc soudu

Předpisy: § 37 předpisu č. 37/1963Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Usnesením ze dne 18. 10. 2004 V r c h n í s o u d v Praze potvrdil usnesení ze dne 15. 3. 2004, kterým M ě s t s k ý s o u d v Praze zastavil řízení, navrhovatelce vrátil soudní poplatek ve výši 1000 Kč a rozhodl o nákladech řízení. Přitom šlo v pořadí již o třetí rozhodnutí odvolacího soudu.

V odůvodnění rozhodnutí se odvolací soud ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že podle § 37 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, je pravomoc českých soudů v majetkových sporech dána, je-li dána podle českých právních předpisů jejich příslušnost, a že podle § 11 odst. 1 o. s. ř. pro určení věcné a místní příslušnosti jsou až do skončení řízení rozhodné okolnosti, které tu jsou v době jeho zahájení.

Odvolací soud tak přitakal názoru soudu prvního stupně, který při posuzování otázky, zda je v daném případě dána pravomoc českých soudů, vycházel ze stavu ke dni 30. 5. 2001 (tj. ke dni zahájení řízení).

Námitku navrhovatelky, že v daném případě je dána příslušnost soudu dle ustanovení § 87 písm. e) o. s. ř., neshledal odvolací soud opodstatněnou. Dodal, že i kdyby aplikace tohoto ustanovení přicházela v úvahu, pak by navrhovatelka musela svůj úmysl dovolat se tohoto ustanovení formulovat jasně a zřetelně již při podání návrhu na zahájení řízení, což se nestalo. V daném případě se navrhovatelka původním návrhem domáhala určení, že NPI (dále jen „společnost") je povinna učinit veřejný návrh smlouvy o koupi akcií, a po jeho doplnění pak nahrazení projevu vůle společnosti tak, aby povinnost učinit veřejný návrh smlouvy o koupi akcií byla splněna. Nešlo tedy o uplatnění práva z cenného papíru ve smyslu ustanovení § 87 písm. e) o. s. ř., pro něž by bylo rozhodné platební místo.

Vzhledem k tomu, že společnost je zahraničním subjektem se sídlem mimo území České republiky, soud správně posuzoval, zda v České republice byl ke dni zahájení řízení umístěn její podnik, či organizační složka, či zda měla v České republice nějaký majetek. Pokud jde o existenci majetku, zjištění a jim odpovídající závěry učinil soud prvního stupně již ve svých předchozích usneseních, nejasnosti pak byly jen ohledně (ne)existence organizační složky na území České republiky. Ohledně této rozhodné okolnosti odvolací soud usnesení soudu prvního stupně opakovaně zrušil, a nyní napadené usnesení, které přineslo i odpověď na otázku, proč musela společnost Středisku cenných papírů poskytnout tuzemskou adresu (čl. 42 Provozního řádu Střediska cenných papírů), dospívá již k jednoznačnému závěru, že v době zahájení řízení společnost v České republice neměla ani „provozovnu".

Proti rozhodnutí odvolacího soudu podala navrhovatelka dovolání, které má za přípustné dle ustanovení § 239 odst. 2 písm. a) o. s. ř.

Dovolatelka namítá, že odvolací soud věc nesprávně právně posoudil, když shledal neodstranitelný nedostatek podmínky řízení dle ustanovení § 104 odst. 1 o. s. ř., v důsledku čehož došlo k závažnému zásahu do jejího práva na projednání věci nestranným soudem.

Má za to, že odvolací soud byl povinen podle ustanovení § 103 o. s. ř. kdykoliv za řízení přihlížet k tomu, zda jsou splněny podmínky řízení ve věci samé. Tvrdí, že „příslušnost" soudů České republiky je v předmětné věci dána ustanovením § 87 písm. e) o. s. ř., dle něhož je k řízení příslušný soud, v jehož obvodu je platební místo, uplatňuje-li se právo ze směnky, šeku nebo jiného cenného papíru. Novelou provedenou zákonem č. 30/2000 Sb. bylo do tohoto ustanovení výslovně doplněno, že příslušnost soudu je dána platebním místem, uplatňuje-li se právo z jiného cenného papíru (tedy i z akcie), a nelze tudíž použití tohoto ustanovení zužovat pouze na uplatňování práva ze směnky či šeku.

Dle mínění dovolatelky příslušnost soudů České republiky pro řešení předmětné věci je dána i ustanovením § 86 odst. 3 o. s. ř. Jako adresu umístění podniku (organizační složky podniku) společnosti uvedla dovolatelka adresu P. 1, H. ul. 5. Odvolací soud však ani neprovedl důkazy, které navrhla k prokázání existence podniku či organizační složky podniku společnosti na výše uvedené adrese a do odůvodnění napadeného rozhodnutí „převzal" tvrzení společnosti, že uvedená adresa je adresou sesterské společnosti, aniž k tomu provedl příslušné dokazování.

„Příslušnost" soudů České republiky je dle názoru dovolatelky dána i dle ustanovení § 86 odst. 2 o. s. ř., dle něhož proti tomu, kdo nemá jiný příslušný soud v České republice, je možno uplatnit majetková práva u soudu, v jehož obvodu má majetek. V souladu s judikaturou je pravomoc soudů České republiky v občanském soudním řízení dána i v případě, kdy zahraniční právnická osoba, proti níž návrh směřuje (v předmětné věci společnost), má pohledávku, která je splatná na území České republiky. Společnost (popř. prostřednictvím člena skupiny N.) přihlásila svoji pohledávku za společností I. banka, a. s. (dříve: IPB, a. s.), do konkursu prohlášeného na tuto společnost usnesením Městského soudu v Praze ze dne 26. 2. 2004. Odvolací soud se však skutečností, že společnost má pohledávku za českým subjektem se sídlem v Praze (tedy majetek v obvodu soudu v Praze) vůbec

nezabýval, přesto, že řízení sp. zn. 99 K 3/2004 mu musí být známo z jeho ostatní činnosti.
Proto dovolatelka navrhuje, aby dovolací soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil k dalšímu řízení.

Společnost ve vyjádření k dovolání obsáhle argumentuje ve prospěch správnosti napadeného rozhodnutí, s tím, že místní příslušnost soudů

České republiky není dána podle žádného z dovolatelkou namítaných ustanovení, a navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání zamítl.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Se zřetelem k bodům 2. a 3. článku II. zákona č. 59/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, Nejvyšší soud dovolání projednal a rozhodl o něm podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 4. 2005.

Dovolání je přípustné podle ustanovení § 239 odst. 2 písm. a) o. s. ř.

Podle § 37 zákona č. 97/1963 Sb. je pravomoc českých soudů v majetkových sporech dána, je-li podle českých předpisů dána jejich příslušnost.

Dovolatelka především tvrdí, že v projednávané věci je dána pravomoc českých soudů podle ustanovení § 87 písm. e) o. s. ř. [dnes § 87 odst. 1 písm. e) o. s. ř.]. Podle ustanovení § 87 písm. e) o. s. ř. ve znění účinném ke dni podání návrhu (které nedoznalo do dnešního dne změny) je příslušnost (a tedy s ohledem na ustanovení § 37 zákona č. 97/1963 Sb. i pravomoc) českých soudů dána též, je-li v obvodu českého soudu platební místo, uplatňuje-li se právo ze směnky, šeku nebo jiného cenného papíru. Dovolatelka v projednávané věci uplatňuje právo na splnění povinnosti učinit veřejný návrh smlouvy o koupi akcií, vyplývající z jejího vlastnického práva k akciím I. banky, a. s. Nedomáhá se tedy zaplacení peněžitého plnění z práva inkorporovaného do akcie (např. zaplacení dividendy, na kterou jí vzniklo právo), ale přiznání práva souvisejícího s akcií, ohledně kterého nadto nepřipadá v úvahu placení a v souvislosti se kterým tedy nelze hovořit o platebním místě. Dovolatelkou tvrzený důvod proto pravomoc českých soudů založit nemůže.

Pravomoc českých soudů není dána ani podle ustanovení § 86 odst. 3 o. s. ř. Toto ustanovení ve znění účinném ke dni podání návrhu (které ke dnešnímu dni rovněž nedoznalo změn) určuje, že proti zahraniční osobě lze podat žalobu i u soudu, v jehož obvodu je v České republice umístěn její podnik nebo organizační složka jejího podniku. V projednávané věci dovolatelka tvrdí, že společnost má v České republice organizační složku, což dovozuje z toho, že společnost používá doručovací adresu v České republice; žádná jiná tvrzení dokládající existenci takové organizační složky podniku společnosti však nepřináší (a neplynou ani z dokladů založených ve spisu).

Důvodnou je však námitka, opírající se o zkoumání pravomoci prostřednictvím ustanovení § 86 odst. 2 o. s. ř. Ze spisu je totiž patrno, že dovolatelka již v odvolání proti prvnímu usnesení soudu prvního stupně o zastavení řízení (ze dne 14. 11. 2002) tvrdila, že společnost poskytla I. bance, a. s., „mnohamiliónový úvěr na vedení soudních sporů“, což je též majetek žalované na území P. 1. Tímto způsobem dovolatelka uplatnila (jinými slovy) tvrzení, že společnost má na území České republiky vůči jiné společnosti (I. bance, a. s.) pohledávku (lhostejno, zda splatnou) z úvěrové smlouvy.

Pravomoc českých soudů k projednání a rozhodnutí věci zkoumá soud zásadně na počátku řízení. Nejvyšší soud nicméně uzavírá, že ustanovení § 37 zákona č. 97/1963 Sb. váže pravomoc českých

soudů v majetkových sporech na to, že je dána jejich příslušnost. Nestanoví však již, jak to činí ustanovení § 11 odst. 1 o. s. ř. (pro příslušnost soudu), že pro závěr o nedostatku pravomoci jsou až do skončení řízení rozhodné okolnosti, které tu jsou v době jeho zahájení. Jinak řečeno, nebyla-li v době podání návrhu na zahájení řízení dána pravomoc českých soudů k projednání a rozhodnutí věci, ale v době, kdy soud o tomto návrhu rozhodoval, již tato pravomoc dána byla, pak nebyl důvod přikročit k zastavení řízení pro nedostatek pravomoci (§ 104 odst. 1 o. s. ř.) podle stavu ke dni zahájení řízení. Odvolací soud proto měl (stejně jako soud prvního stupně) posuzovat splnění podmínek pravomoci českých soudů podle okolností, které zde byly v době jeho rozhodování.

Protože právní posouzení věci co do řešení jedné z otázek, na níž napadené rozhodnutí spočívá, není správné, Nejvyšší soud usnesení odvolacího soudu a spolu s ním ze stejných důvodů i usnesení soudu prvního stupně podle § 243b odst. 2, věty za středníkem, a odst. 3 o. s. ř. zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta první, o. s. ř.).